

Om Roskilde Gavebog.

Af J. O. Arhnung.

Den 19. Oktober 1933 fandt paa Københavns Universitet en Doktordisputats Sted, der vakte en ikke ringe Opmærksomhed. Præses var den tyske Jesuit Alfred Otto, der i nogle Aar havde studeret i København, Emnet for hans Disputats i første Linie et Forsøg paa en Rekonstruktion af Roskilde Gavebog, „Liber daticus Roskildensis“. Det var næppe nogen Tilstændighed, at en katolsk Historiker havde valgt et saadant Emne.

Emnet har nemlig Forbindelse med en betydningsfuld Side af det religiøse Liv i Middelalderen: Omsorgen for de afdødes Sjæle. Denne Omsorg gav sig gennem Aarhundreder Udslag i alle Lande, og „Liber daticus Roskildensis“¹⁾ var kun et af de mange Udtryk herfor. Allerede derved frembyder dens Rekonstruktion en almindelig kulturhistorisk Interesse, men Rekonstruktionens største Værdi ligger paa et andet Felt, idet den ved sine mange Enkeltoplysninger af personalhistorisk og topografisk Karakter giver lige saa mange Bidrag til Lokalhistorien.

Mit Maal med den følgende Redegørelse er at fortælle Aarbogens Læsere, *hvad* den oprindelige L. d. R. var, og nærmere at paavise *Betydningen* af dens Rekonstruktion.

Allerførst maa jeg fortælle, at „Liber daticus Roskildensis“ er den sædvanligt anvendte Betegnelse for et bestemt Manuskript, der i nogle Aarhundreder af Middelalderen spillede en betydelig Rolle for Roskilde Domkirke og Domkapitel og derfor opbevaredes med en tilsvarende Omhu; sidenhen — vistnok i sidste Halvdel af 17. Aarhundrede — førtes det til København, hvor det desværre kort efter gik sin Undergang i Møde; det antages brændt ved den fatale Ildebrand i 1728.

Disputatsens Titel er Alfred Otto: Liber daticus Roskildensis, Roskilde Gavebog og Domkapitlets Anniversarieliste, København 1933.

Læseren ønsker sikkert at vide, hvad „Liber daticus“ betyder. Almindeligvis opfattes disse Ord som „Gavebog“, d. v. s. en Fortegnelse over Gaver, og herudfra maa L. d. R. betyde en Fortegnelse over de Gaver, der — som Regel i Form af Gods — i Tidens Løb blev skænket til Roskilde Domkirke og dens Gejstlighed. Den Opfattelse er dog ogsaa fremsat, at „Liber daticus“ betyder „Datobog“ og indeholder „Optegnelser om de Datoer, Kirken skulde mindes, for at den kunde besørge de kirkelige Handlinger, den paa hver Dag især havde at udføre i den eller den Anledning“²⁾; er denne Udtydning den rette, maa L. d. R. betyde Roskilde Domkirkes Datobog og have været en Slags Huskeseddel for de ved Domkirken til enhver Tid fungerende gejstlige. De Oplysninger, der kan skaffes om Indholdet og Ordningen af det tabte L. d. R.-Manuskript, tillader, rent indholdsmæssigt set, begge Opfattelser. Det er iøvrigt nok først Thomas Bartholin († 1690), der betegnede Manuskriptet som „Liber daticus Roskildensis“, — vistnok fordi han fandt Ligheds-punkter mellem det og et endnu eksisterende Manuskript fra Lund, der betegner sig selv som værende en „Liber daticus“³⁾. Han anvendte ogsaa andre Betegnelser for det, f. Eks. „Calendarium ecclesie Roskildensis“ (Roskildekirkens Kalendar) og „Obituarium“ (Dødebog). En tidligere Benytter af Manuskriptet, Hamsfort, betegnede det ligeledes som „Calendarium Roskildense“ og desuden som „Ephemerides Roskildenses“⁴⁾ (Roskilde Kalenderoptegnelser), „Libitina“⁵⁾ (Dødeliste) og „Diarium“⁶⁾ (en efter Dage ordnet Fortegnelse). Alle disse Navne for Roskildemanuskriptet er af sen Oprindelse; middelalderlig er derimod Betegnelsen „kalendarium mortuorum“ (en efter Kalenderen ordnet Fortegnelse over de døde), der forekommer i Biskop Jakob af Roskildes Testamente af 13¹/₅ 1350⁷⁾.

De anførte Navne giver allerede en Anelse om Indholdet af det tabte L. d. R.-Manuskript. Det er imidlertid saa heldigt, at dette selv for en Del lader sig rekonstruere. Længe før det tilintetgjordes, havde det nemlig ved sin Rigdom af Oplysninger tiltrukket sig lærde Mænds Opmærksomhed. I første Halvdel af 16. Aarhundrede levede i Roskilde den hi-

storisk interesserede Franciskanermunk Peder Olsen⁸). Han benyttede mange af de Manuskripter, som Byen dengang var saa rig paa. Spredt rundt i hans Samlinger⁹) finder man da ogsaa ordrette Citater fra L. d. R. Omkring 1600 gjorde Hamsfort, o. 1680 Th. Bartholin en Mængde Udtog af L. d. R., den første som Regel i en afkortet Form, den sidste derimod ordret¹⁰). Medens Hamsforts Udtog uden større Vanskelighed lader sig oplede, dels i de af ham forfattede „Annaler“¹¹), dels i hans Roskilde Bispekrønike¹²), kan det samme ikke siges om Bartholins. Bartholin har ganske vist paa et enkelt Sted¹³) samlet en Mængde Notitser fra L. d. R., men han har desuden anbragt talrige Udpluk fra samme Værk spredt rundt i sine mægtige, mange Bind omfattende, haandskrevne Samlinger¹⁴).

Det er undertiden muligt af utallige smaa Lerkarskaar at rekonstruere den knuste Urne. Det maatte i Virkeligheden være en fristende Opgave for en Historiker først at indsamle de fra L. d. R. stammende, meget spredte Citater og dernæst at forsøge en Rekonstruktion af det tabte Manuskript.

Allerede Materialet i sig selv muliggør i indsamlet Stand et dybt Indblik i det tabte Manuskripts hele Væsen og tillader en nøje Bestemmelse af dets Karakter. L. d. R. var i overvejende Grad en saakaldt Anniversariebog, d. v. s. at den var en efter Datoer ordnet Fortegnelse over de Aarsmesser, Anniversarier kaldet, der til Fordel for Kirkens Velgørere skulde læses i Roskilde Domkirke, som oftest i dens Højkor, paa hver enkelt Dag i Kalenderaaret. Læserne vil lettest kunne forstaa denne Bogs hele Indretning, naar jeg giver dem et lille Indblik i Anniversariebøgernes Tilblivelseshistorie. En Anniversariebog blev ved sin Anlæggelse indrettet som en Kalender, idet et tilstrækkeligt Antal Pergamentsblade¹⁵) sammenhæftedes til en Bog og ved Liniering inddeltes i lige saa mange Rubrikker, som der er Dage i Aaret. I Spidsen af Rubrikkerne blev de respektive Datoer straks indskrevet, og efter hver enkelt Dato var der altsaa en tom Plads til senere Indførelse af Notitser om indtrufne Dødsfald og Bestemmelser om Afholdelse af Anniversarier. I L. d. R. var Datoerne angivet med deres Betegnelse i den romerske Kalender og desuden med Dagshelgenernes Navne; Domkirkens særlige Festdage

(festa) var fremhævet¹⁶), muligvis med rødt Blæk, medens de „uheldige“ Dage, Ulykkesdagene, paa hvilke man intet vigtigt turde foretage sig, var angivet med sort Blæk¹⁷), et Udslag af Tidens Overtro, som vi ikke behøver at smile overbærende ad, thi hvor mange Mennesker er der ikke i vor oplyste Tidsalder, der ikke vover at foretage sig noget betydningsfuldt paa en Mandag!

En Gave til Roskilde Domkirke eller til Kapitlet, en Alterstiftelse eller lign. var som Regel Betingelse for, at en Person kunde faa sit Navn indskrevet paa Fortegnelsen og derved opnaa et Anniversarium i Domkirken til Bod for sin Sjæl; men Indførelsen af Navnet paa Fortegnelsen skete først efter vedkommendes Død. Under den Dato, han døde, indførtes en Notits om hans Død — som Regel blot med Ordet *obiit* —, endvidere en kort Omtale af hans Gave og af de særlige Forholdsregler, der skulde iagttages ved Afholdelsen af hans Anniversarium. Hvad der her er sagt, vil Læseren kunne se belyst ved den Række Eksempler, jeg har anbragt ved Slutningen af nærværende Redegørelse.

Formodentlig forholdt det sig med L. d. R. som med den ganske tilsvarende „*Liber daticus Lundensis (recentior)*“: Indskrivningen i Fortegnelsen skete i Overværelse af troværdige Kapitelsmedlemmer, hvad der stod i den havde juridisk Gyldighed, og den opbevaredes derfor med største Omhu i Sakristiet¹⁸). Under alle Omstændigheder tjente L. d. R. i sin Egenskab af Anniversariefortegnelse et praktisk Øjemed. Men foruden Aarsmesser kunde dog ogsaa ganske enkelte særlig betydningsfulde kirkelige Begivenheder finde Optagelse under den Dato, de var indtruffet; der findes saaledes Notitser om de to Brandkatastrofer, der ramte Domkirken, henholdsvis ²⁷/₈ 1282 og ¹⁴/₇ 1443.

Ved Hjælp af det indsamlede Materiale er det ogsaa muligt at bestemme, paa hvilket Tidspunkt Fortegnelsen blev anlagt og taget i Brug, og hvor længe den var i Anvendelse. I Indledningen (proemium) fandtes bl. a. en astronomisk-kronologisk Tavle, der angaves at være forfærdiget i Roskilde i Aaret 1274¹⁹). Efter al Sandsynlighed var Fortegnelsen anlagt det selv samme Aar. Saaledes har ogsaa Bartholin,

der kendte Manuskriptet nøje, opfattet Forholdet²⁰). Ved Anlæggelsen af Manuskriptet indførtes imidlertid paa een Gang op imod et halvt Hundrede Notitser fra en ældre Roskilde Gavebog, som den nye Anniversariebog var en Afløser af. De ældste af disse Notitser var dem om Biskop Vilhelms og Svend Estridsens Død i 1074, der var indført henholdsvis under 8. og 9. Maj. Mellem denne Afdeling af Notitser kan der ogsaa være Grund til at nævne dem om Provst Saxo ($\dagger$ $^{29}/_7$, Aaret er usikkert) og om den berømte Læge, Magister Henrik Harpestræng, der var Kannik ved Domkirken og døde $^{2}/_4$ 1244. Efter Manuskriptets Anlæggelse i 1274 indførtes i henved to Hundrede Aar med mange forskellige Hænder en Mængde Notitser om Dødsfald og Aarsmesser. Mærkeligt nok synes Indførelsen i det store og hele at være standset kort før 1450. Var Bogen maaske overfyldt og skulde have en Afløser? Eller blev den overflødiggjort ved en Omordning af Anniversarielæsningen? I hvert Fald kan der kun nævnes to Dødsnotitser, der er indført efter 1450, nemlig Notitserne om Biskop Oluf Mortensens Død $^{28}/_8$ 1485 og Biskop Jens Jepsen Ravensbergs $^{15}/_4$ 1512.

Søger man nu ud af de mange indsamlede Stumper at genskabe Helheden, d. v. s. at rekonstruere det oprindelige Indhold af Anniversariebogen, idet man anbringer hver enkelt Notits paa sin rigtige Plads, nemlig efter sin Dato, undgaar man ikke at blive skuffet. Det er kun muligt at foretage en meget fragmentarisk Rekonstruktion. At det desværre forholder sig saaledes, kan man slutte med Sikkerhed. Det betyder naturligvis ikke saa meget, at det ved en maanedsvis Opgørelse af Dødsfaldene viser sig, at hverken Peder Olsen, Hamsfort eller Bartholin er naaet rigtig til Ende med deres Gennemgang af den kalendarisk ordnede Fortegnelse; medens de fra Januar til November incl. tilsammen gennemsnitlig anfører 21 Dødsfald pr. Maaned, er Tallet for December Maaned svundet ind til 6! Langt det stærkeste Indtryk af Rekonstruktionens Ufuldstændighed faar man ved en Sammenligning med „Liber daticus Lundensis (vetustior)“²¹), der benyttedes som Anniversariebog for Domkirken i Lund i nogenlunde samme Periode, som L. d. R. anvendtes i Roskilde. Man

kommer nemlig herved til det Resultat, at den originale L. d. R. maa have indeholdt *mindst* tre Gange saa mange Enkeltnotitser som den rekonstruerede! Sidstnævnte oplyser os om 237 Dødsfald samt nogle faa kirkelige Begivenheder af anden Art, men den ægte L. d. R. indeholdt højst sandsynligt over et Tusinde Notitser. Hvorfor har da Peder Olsen, Hamsfort og Bartholin tilsammen næppe nok citeret halvtredje Hundrede af disse? Svaret herpaa faas af den lige nævnte „Liber daticus Lundensis“. I denne er det kun en ringe Del af det samlede Antal Notitser, der foruden med Dato er forsynet med Aarstal, det store Flertal af dem mangler Aarstal og er blot henført under deres respektive Datoer. Det samme har naturligvis været Tilfældet med Notitserne i L. d. R. Imidlertid har de ovenfor nævnte senere Benytttere af dette Manuskript, der alle var Venner af den annalistiske (aarbogsagtige) Fremstilling af Historien, saa godt som kun interesseret sig for og afskrevet de Notitser, der var forsynet med Aarstal! De andre fandt de uanvendelige for deres Formaal. Den uundgaelige Følge heraf blev den Magerhed, der præger Rekonstruktionen af L. d. R.

Der er nu gjort Rede for, hvad L. d. R. er eller rettere *var*. Vi maa resignere over for Muligheden af at genskabe en fuldstændig L. d. R. Men vi maa paa den anden Side ikke lade haant om det Fragment, vi kan lære at kende. Selv i sin mangelfulde Tilstand er L. d. R. en værdifuld Kilde til Kundskab om Middelalderen. Det indeholder flere Oplysninger om danske Konger og Dronninger; det giver Bidrag til den kulturelle, økonomiske og sociale Udvikling, hvad der antydes af Dr. Ellen Jørgensen med følgende Ord: „I Liber daticus Roskildensis lægger man Mærke til de mange Magistre blandt Domkirkens Folk i 13. Aarh.s 2den Halvdel og Begyndelsen af 14. Aarh.; man iagttager Borgerskabets Fremrykken; man ser ogsaa det tyske Element i Borgerskabet dukke op o. m. m.“²²); først og sidst meddeler det en Rigdom af Træk til Belysning af Roskilde Domkirkes og Bys Historie og navnlig af det Milieu, der var knyttet mere eller mindre nært til Domkirken og Domkapitlet.

Som en Slags Illustration til den foregaaende Redegørelse vil jeg til Slut oversætte og kommentere nogle Notitser, jeg har hentet fra L. d. R. og anfører i den samme Rækkefølge, i hvilken de stod i Fortegnelsen:

²⁴/₃ i det Herrens Aar 1330 døde den ærværdige Fader Jens Hind, Biskop i Roskilde²³); hans Død indtraf i Stralsund, da han var paa Visitatsrejse til Øen Rygen²⁴). De af hans Klerke, der var fulgt med ham, førte hans Lig til Roskilde for at jordfæste det, og dér begravede man ham. Og det var ham, der gav Halvdelen af sit Fædrenegods til Underhold for Præbendernes Skolarer ved Sct. Laurentii Kirke sammesteds²⁵) paa den Betingelse, at der skulde bygges et Alter i Roskilde Domkirke efter indhentet Raad af Kapitlet, og ved det Alter skulde der dagligt læses en Messe for hans Sjæl, og Provvisoren for de nævnte Skolarers Gods skulde holde hans Anniversarium med Fordeling af 10 Mark Penge mellem Kannikerne²⁶).

¹⁸/₅ i det Herrens Aar 1349 døde Bo Jensen til Alslev²⁷) under Tilbagerejsen fra det hellige Land²⁸), han som overdrog Roskilde Kirke et Grundstykke, som han havde arvet efter Magister Jens Frantz's²⁹) Død og som er beliggende i Sct. Hans Sogn³⁰) Nord for den Gaard, i hvilken Provst Skelm³¹) boede. Og af det Grundstykke skal hans Anniversarium aarligt afholdes.

¹¹/₆ i det Herrens Aar 1363 døde Hr. Kristoffer, Hertug af Lolland og Halland, Søn af den berømte Kong Valdemar den Fjerde³²). Og hans Anniversarium skal Kapellanen ved Sct. Trinitatis Alter, der ligger ved Siden af Højalteret i Koret, aarligt holde med 1 Mark Sølv, der skal fordeles mellem de Kanniker, der deltager i Vigilierne og Messen³³), og desuden skal han lade afholde et Festmaal³⁴). Men til de fattige skal han give 100 Brød, 1 Flæskeside og 1 Tønde Øl.

⁵/₈. Paa denne Dag i det Herrens Aar 1300 døde den ærværdige Fader, Hr. Jens Krag, Biskop ved denne Kirke³⁵), han som overdrog Sct. Lucii Kirke³⁶) Godser i Jærnbjærg³⁷), af hvilke Domkirkens Værg³⁸) skal yde 5 Mark Penge til Anniversariet, de 4 af disse til Fordeling mellem Kannikerne og 1 mellem de fattige; men den øvrige Del af Indtægterne

skal han give til Udsmykning af Højalteret. De nævnte Guder er skyldsæt til $\frac{1}{2}$ Mark.

¹⁰/₈. Paa denne Dag i det Herrens Aar 1304 døde Morten, Magister i Teologi, Kannik i Roskilde og Paris (hvor han ligger begravet i Notre Dame), den danske Konges Kansler³⁹), til hvis Anniversarium Vikaren ved hans Alter⁴⁰) skal yde 2 Mark Penge til de Kanniker, der deltager i Vigilien og Messen, og 1 Mark Penge til de fattige Skolarer og andre.

²²/₉. Paa denne Dag i Aaret 1271 døde Bent⁴¹), Dekan ved denne Kirke, han som opførte og dotede Sct. Johannes Evangelists Alter, til hvilket han lagde en Gaard, beliggende Syd for Højbrønd⁴²), af hvilken der Sct. Mauritii Dag (²²/₉) skal gives 6 Grot og Sct. Urbans Dag (²⁵/₅) 4 Grot til hans Anniversarium.

²³/₉ i det Herrens Aar 1331 døde Skelm, Provst i Roskilde⁴³), han som gav Kirkens Bygningsfond en Baldakin⁴⁴) og en Gaard i Vindebo⁴⁵), som han havde købt af Bo Falk⁴⁶). Ligeledes gav han til Fordelingerne i Koret⁴⁷) 1 Bol Jord i Herringløse⁴⁸) med dets Hold, nemlig 2 Okser, 1 Hoppe, 1 Hest, $\frac{1}{2}$ Mark Korn og 6 Læs Hø. Og til hans Anniversarium skal Prokuratoren for Fordelingerne give 10 Mark Penge, nemlig 4 Mark til *de* Kanniker og 2 Mark til *de* evige og ikke-evige Vikarer⁴⁹), der deltager i Vigilierne og Messen, endvidere 2 Mark til de fattige Skolarer og andre fattige samt 2 Mark for Messelæsning uden for Koret⁵⁰) samtidig med Anniversariet for ham.

NOTER

- 1) I det følgende forkortes „Liber daticus Roskildensis“ i de fleste Tilfælde til L. d. R.
- 2) M. Cl. Gertz: Kommentar til hist. Læseb. i Middelalders-Latin (1924) 240.
- 3) Otto: Liber daticus Roskildensis 28; Weeke: Lunde Domkapitels Gavebøger 334. Det paagældende Manuskript fra Lund benævnes af Weeke som „Liber daticus Lundensis recentior“.
- 4) Otto: l. c. 28.

- 5) *Chronologia secunda*, Bl. 50r i et Manuskript (D G. 25—29) paa Universitetsbibl. i Upsala, Otto: l. c. 46.
- 6) *Catalogus episcoporum Roscildensium* i et Manuskript paa det kgl. Bibl. i Stockholm.
- 7) Erslev: Testamenter, S. 100.
- 8) Ellen Jørgensen: *Annales Danici* (1920) 203—5.
- 9) Peder Olsens *Collectanea*: A M. 107⁸ (Manusk. paa Universitetsb. i Kbhvn.
- 10) Otto: l. c. 24.
- 11) *Chronologia secunda* (jfr. Note 5), trykt S. R. D. I, 266—334.
- 12) Af denne foreligger to Manuskripter af et noget forskelligt Indhold:
 - a) *Catalogus pontificum Roskildensium*: Kall 668⁸ (Manusk. paa det kgl. Bibl. i Kbhvn.), trykt S. R. D. VII, 155—66; b) *Catalogus episcoporum Roscildensium*: K. 29 (Manusk. paa det kgl. Bibl. i Stockholm, skrevet egenhændigt af Hamsfort).
- 13) Bind F, VI Afsn., 117—24 i Bartholins Samlinger: E don. var. 1 fol. (Manuskript paa Universitetsb. i Kbhvn.); de paagældende Uddrag fra L. d. R. er trykt S. R. D. III, 265—75.
- 14) E. don. var. 1 fol.
- 15) En Anniversariebog i Lund, „*Liber daticus Lundensis vetustior*“, bestaar af 127 Blade, en anden sammesteds fra, „*Liber daticus Lundensis recentior*“, af 58 Blade, begge i Folio (Weeke: l. c. VI, XIV).
- 16) Bartholins Samlinger, Bd. XIII, 71, Otto: l. c. 33 f.
- 17) ib., Bd. XI, 291: In Libro datico Roskildensi sequentes dies cæruleo atramento malæ annotantur - - -. Om dies mali se Grotefend: *Zeitrechnung I* (1891), 36, samt de kanoniske Love „*Non observetis*“ og „*Quis estimaret*“ i *Decretum Gratiani*.
- 18) Weeke: l. c. 334.
- 19) Bartholins Samlinger, Bind F, VI Afsn., 117, Otto: l. c. 33.
- 20) ib., Bd. XIX, Aar 1274: *Liber daticus Roskildensis hoc anno factus*, licet multa deinde eidem inscripta.
- 21) Weeke: l. c. 1—324.
- 22) *Hist. Tidsskr.* 10. Rk. II, 663.
- 23) Jens Hind var Biskop 1322—30. Før den Tid var han Dekan ved Domkirken, d. v. s. Formand for Domkapitlet.
- 24) Efter at Kong Valdemar 1. i 1169 havde indtaget Arkona og undertvunget Rygen, lagde Pave Alexander 3 ved en Bulle af $\frac{1}{11}$ s. A. Øen i gejstlig Henseende ind under Roskilde Bispestol (R. A.: Rosk. Bisp (Rygen), Vidsse $\frac{3}{8}$ 1528; Reg. 241; Rep. udat. 24; Weeke: l. c. 161 Note 1).
- 25) Betydelige Levninger af St. Laurentii Kirke blev i 1931 fundet ved Udgravning paa Raadhustorvet i Roskilde. De Skolarer, der er Tale om, havde Bolig i Helligaandshuset, der laa umiddelbart Vest for Sct. Laurentii Kirke. Ifølge et Brev af $\frac{17}{8}$ 1253 var det Roskildebispens Jakob Erlandsen, der havde flyttet Helligaandshuset ind

til dette centrale Sted i Byen, skænket det Sct. Laurentii Kirke og bestemt, at det ikke blot skulde huse syge Mennesker, men ogsaa give Bolig og Underhold til 12 haabefulde Skolarer (Vidisse ^{7/10} 1391: A. M. 22, 17 (paa Universitetsbibl.)).

- ²⁶⁾ Jo flere af disse, der deltog i Afholdelsen af Anniversariet, des bedre; i den Hensigt at tilskynde dem til Deltagelse uddeltes derfor Pengebeløb til Deltagerne.
- ²⁷⁾ Alslev Sogn, Fakse Herred.
- ²⁸⁾ Bo Jensen havde utvivlsomt som Pilgrim besøgt Kristi Grav.
- ²⁹⁾ Den her nævnte Magister er maaske identisk med Lundekantoren Jens Franz, der var Søn af den i 1316 afdøde kongelige Møntmester i Roskilde Jens Franz (Weeke: l. c. 176 f., 262, 328).
- ³⁰⁾ Et af Roskildes mange middelalderlige Sogne.
- ³¹⁾ Skelm var Provst i Roskilde fra 1314 eller 1315 og til sin Død i 1331 (jfr. S. 385).
- ³²⁾ Hertug Kristoffer blev begravet i Roskilde Domkirkes Kor (jfr. Brev af ^{2/2} 1396: R. A.: K. Len Sjøll.). Hans Grav er forlængst ødelagt, men hans Gravstatue ses endnu i Koret.
- ³³⁾ Vigilierne holdtes Aftenen forud for, Messen (som var en Sjælemesse) paa selve Dagen for Anniversariet.
- ³⁴⁾ „bona refectio“; det maa antages, at der var Tale om et Fællesmaaltid, en Slags Mindefest for Hertug Kristoffer. Et Fællesmaaltid synes undertiden at have været knyttet til Afholdelsen af et Anniversarium, saaledes til Anniversariet for den lige nævnte Hertugs udmærkede Søster, den i Nordens Historie navnkundige Dronning Margrethe. I Biskop Peder Jensen Lodehats Forpligtelsesbrev af ^{2/2} 1396 hedder det nemlig: „Dette skal gøres til fornævnte Dronning Margrethes Faders og hendes Forældres og hendes egen Aartid (= Anniversarium), een hvert Aar, den næste Dag efter St. Trinitatis Søndag: Og den Dag skal Biskoppen i Roskilde give Kannikerne, de som den Dag er i Sjælemessen og om Aftenen tilforn i Vigilierne, som Sædvane er i den samme Kirke een lodig Mark at skifte mellem dem, og skal Biskoppen i Roskilde pleje (d. v. s. forpleje) Kannikerne, det bedste han kan, den Dag til Mad og Øl, og Peblingene skal holde fri den Dag (bethis then Dach hælicht), og skal gives dem en Tønde Øl og et Hundrede Brød og Mad dertil (R. A.: K. Len Sjøll.).
- ³⁵⁾ Jens Krag var Biskop i Roskilde 1290—1300. Før den Tid var han Dekan.
- ³⁶⁾ Roskilde Domkirke var indviet til Pavehelgenen St. Lucius.
- ³⁷⁾ Landsby i Slagelse St. Mikkel's Landsogn, Slagelse Herred.
- ³⁸⁾ „tutor fabricæ“; Ordet fabrica anvendtes som Betegnelse for Domkirkens Bygningsfond.
- ³⁹⁾ Morten (Martinus) Mogensen, der ogsaa tituleredes Dr. i Teologi, havde studeret Filosofi og Teologi i Paris og var Forfatter af en Række Afhandlinger. Han spillede en særlig Rolle i den store Pro-

ces mellem Erik 6. (Menved) og Ærkebiskop Jens Grand, idet han i flere Aar opholdt sig i Rom paa den danske Konges Vegne (Arup: Danm. Hist. II, 43; Otto: l. c. 61—63). I Roskilde nævnes han som Kannik allerede i Aaret 1288 (¹⁹/₇ 1288 (Acta proc. lit. S. 136), ²⁷/₇ 1288 (ib. S. 138)). Han var ogsaa Kannik ved Notre Dame Kirken i Paris og døde i denne By (Otto: l. c. 63, Arup: l. c. II, 43).

- ⁴⁰) Dette Alter havde Mag. Morten i Aaret 1303 stiftet i Roskilde Domkirke til Ære for sin Navnehelgen, St. Martin (A. M. 107^s, Bl. 75v).
- ⁴¹) Bent (Benedictus) nævnes gentagne Gange som Dekan ved Roskilde Domkirke i Tiden 1248—71.
- ⁴²) Højbrønd i Roskilde; Navnet er bevaret i Højbrøndstræde.
- ⁴³) Se Note 31.
- ⁴⁴) En saadan anvendtes antagelig ved Processioner i og uden for Domkirken.
- ⁴⁵) Endnu findes Vindebo Huse i Sct. Jørgensbjerg Sogn, Sømme Herred.
- ⁴⁶) Rep. 1822.
- ⁴⁷) „ad distributiones chori“; Biskop Oluf havde ²⁸/₂ 1320 ved en storstilet Gave af Gods indført daglige Fordelinger („distributiones cotidianæ“) i Koret til de Kanniker, der deltog i Gudstjenesterne ved Dag og Nat (Rep. 1284); det var naturligvis Indtægterne af Godset, der anvendtes til Fordelingerne. Det var sikkert dette Fond af Gods, Provst Skelm forøgede med sin Gave af 1 Bol Jord i Herringløse.
- ⁴⁸) Hvedstrup Sogn, Sømme Herred.
- ⁴⁹) Vikarerne var lavere gejstlige ved Domkirken. Der var to Slags Vikarer, nemlig Korvikarerne, der gjorde Tjeneste i Koret, og de egentlige Alterpræster, de saakaldte evige Vikarer (vicarii perpetui).
- ⁵⁰) nemlig ved de mange Altre, der fandtes rundt om i Domkirken og dens Kapeller.